

NIEUWSBRIEF SWPBS voorjaar 2020

AGENDA

24 september 2020 start basiscursus SWPBS in combinatie met de SWPBS coach training
 22 en 23 oktober 2020: PBIS leadership conferentie in Chicago <http://www.pbisforum.org/>
 12 en 13 november SWPBS masterclass & conferentie 2020 in Utrecht
 9 t/m 13 november organiseert het Europese PBS netwerk meerdere activiteiten in Nederland: een training voor PBS coaches, schoolbezoeken, netwerk meeting en een conferentie

IN DEZE NIEUWSBRIEF

Verslag SWPBS Conferentie 2019
 Basis- en coachopleiding SWPBS gestart
 Pedagogiek van hoop.. pedagogiek van doen!
 Onderzoek naar SWPBS in Nederland
 SWPBS team NL
 Masterclass certificering van PBS scholen
 Meten is weten!
 NRO onderzoek naar het Samenwerken tussen Onderwijs en Jeugdhulp
 SWPBS opleidingen en contactinformatie

SWPBS conferentie 2019

Welzijn van leerlingen stimuleren binnen een PBS-raamwerk

Op 15 november jl. vond de 11de SWPBS conferentie plaats in Utrecht. Deze werd door zo'n 250 mensen bezocht vanuit diverse onderwijsinstellingen; PO, VO, SBO, (V)SO, MBO en HBO. Mooi was het om te zien dat dit jaar ook volledige PBS teams aanwezig waren op de conferentie.

De dagvoorzitter was dit jaar was Nynke Gerritsma rector van St-Gregorius College in Utrecht. Zij wist op inspirerende wijze het programma te koppelen aan haar eigen ervaring met SWPBS.

De keynote over Welzijn werd verzorgd door Arne Popma. Hij ging in op de signalen van kinderen wanneer hun welzijn in gevaar komt en linkte dit aan het belang van SWPBS. Halverwege de dag wist hij door middel van een energizer de zaal in beweging te krijgen en koppelde dit vervolgens aan de werking van het brein.

Er waren ook dit jaar door scholen, samenwerkingsverbanden, gemeentes weer mooie voorbeelden ingezonden van good practice binnen het gedachte goed van SWPBS. De jury heeft uit de vele inzendingen 3 voorbeelden genomineerd. Nieuw was dit jaar dat zij hun voorbeeld moesten pitchten en dat de zaal kon stemmen wie de prijs won. Die is dit jaar gewonnen door: de Gemeente Rotterdam / PBS in de wijk, JOZ en Yulius de Gaard. Zij hadden een PBS-rap ingezonden.

Naast de plenaire onderdelen konden de deelnemers dit jaar in 3 workshop rondes aan de slag met onderwerpen die waarbij de koppeling SWPBS en welzijn gemaakt werd.

Het was een mooie, leerzame en inspirerende dag. Gebruikte presentaties tijdens de conferentie zijn [hier](#) te vinden.

De datum voor volgend jaar is ook al bekend gemaakt, namelijk: **13 november 2020!**

Basis- en coachopleiding SWPBS gestart

Afgelopen maanden zijn er twee groepen gestart in de basis- en coachopleiding SWPBS. Een groep in Den Bosch die bestaat uit PBS-ers uit verschillende scholen en een groep in Dordrecht met PBS-ers uit het Da Vinci College.

Op het [Da Vinci College](#) is vier jaar geleden een groep PBS-ers gestart op de ENTREE-locatie. Veel absentie, maar vooral veel intensieve onderwijssituaties waren aanleiding om te kiezen voor gezamenlijke aanpak. Aangestuurd door Debbie Verveer, die tijdens de Master EN kennismakte met SWPBS, werd er een PBS-team samengesteld, is voorlichting gegeven, zijn waarden gekozen en data verzameld en gedragsverwachtingen geformuleerd. Het leidde tot verbetering op meerdere punten: leefklimaat, minder absentie en vooral minder intensieve onderwijssituaties. Scholing van het team in samenwerking met Elle van Meurs van Fonstys OSO, droeg bij aan handelingsbekwaamheid van de medewerkers.

De positieve ontwikkeling op ENTREE werd ook bekend bij andere geledingen. Door hen kennis te laten maken met SWPBS door middels van scholing groeide de belangstelling bij meerdere teams van de verschillende sectoren. Het resultaat was dat vorig schooljaar SWPBS is opgenomen in het beleid van Da Vinci en dat de eerste groep medewerkers de basisopleiding heeft gevolgd.

Dit schooljaar is er een projectleider SWPBS aangesteld en heeft een 2^e groep de basisopleiding gevolgd. In totaal zijn nu 32 medewerkers opgeleid. Momenteel volgen 11 medewerkers de coachopleiding.

De kracht van deze ontwikkeling zit in de start vanuit de dagelijkse praktijk, het delen van succeservaringen en daarmee andere 'vuurtjes' ontsteken. Bovendien kunnen de teams hun eigen waarden kiezen en gedragsverwachtingen formuleren die aansluiten bij hun specifieke praktijk. De autonomie die het team hierin ervaart, draagt bij aan eigenaarschap en daarmee aan draagvlak voor verandering.

De ondersteuning van bovenaf in vorm van beleidsontwikkeling, aanstelling projectleidster én facilitering van scholing, draagt vervolgens bij aan uitbreiding van het aantal deelnemende teams en voor alle betrokkenen aan 'gezien worden'.

Pedagogiek van hoop.. pedagogiek van doen!

Zomaar een school, een speciale school. Hopeloze gevallen. Ze passen niet in regulier. Ze hebben van alles: gedragsproblemen, thuisproblemen, stoornissen, geldproblemen. En het zijn pubers dus volop in ontwikkeling. Hou dan je emoties maar s een beetje in de teugels. Dan klinkt zo'n oproep van hoogleraar Mischa de Winter over 'pedagogiek van hoop' (afscheidsrede 2017) wel mooi maar de vraag dringt zich op: hoe dan?

Dit team ken ik al een jaar of 3. Vier van hen volgden een cursus 'positieve schoolbrede aanpak'. Of ik dat ook s in het team wilde uitleggen. Een team met routiniërs, een team van aanpakkers. Dertig stuks op een middag vlak voor het paasweekend. Mijn flappen en memo- briefjes liggen klaar. Bij binnenkomst zegt één van die mannen met een grote grijns: 'oh wat leuk.. gaan we knippen en plakken?' 'Jazeker én we gaan kleuren en denk erom.. wél binnen de lijntjes!' zeg ik.

Die middag besluiten deze 30 vakmannen en vakvrouwen dat ze samen gaan bouwen aan een school waar veiligheid, verantwoordelijkheid, respect en plezier centraal staat. In de personeelskamer hangt

een bord met deze gedeelde 'waarden' erop en ze krijgen van mij de opdracht om foto's te maken waar dat nu al zichtbaar is. 'Nou, we gaan het zien en mee maken' zegt de intern begeleider en de directeur schrijft die zin van haar boven de vier waarden. Langzaam wordt het bord gevuld met foto's van alledag. Het is er al, het lukt soms al: leerlingen hebben plezier. Wie zou geen lol hebben bij het werken met een kettingzaag, het rijden op een trekker, het verzorgen van de dieren en mee doen aan de wedstrijd 'groep tegen de meester'? Maar om te zien wat er is moet je soms even stil staan. En een foto maken. En zeggen: 'kijk, hoe mooi!' We doen het al, we zijn het al, soms, even..

Maar je hoeft niet ziek te zijn om beter te worden. Waarden zijn dagelijkse werkwoorden. We gaan op expeditie: er wordt gelezen (niet te veel), gepraat, we gaan op 'schoolreisje': op bezoek bij een collega school om de kunst af te kijken'. Er wordt geturfd (meten is weten), veel gelachen en we zijn bovenal kritisch want calvinistisch en oosten des lands dus het is niet gauw goed, zelfs niet goed genoeg... Het project 'veiligheidsschoenen' zorgt voor een ommekeer. Jarenlang is er over gesproken en gezocht en gemopperd. Nu gaat de knop om. In twee weken is 't op orde in alle groepen. Best essentieel als het gaat om veiligheid en werken met een kettingzaag. Het lukt omdat er één speerpunt is en we samen optrekken. 'Meer van doen, zo blijven aanpakken' zeg ik. Pedagogiek van hoop.

Er zijn twee nieuwe gezichten. 'Ze doen hier aan een positieve schoolbrede aanpak, iets van gemerkt?' vraag ik. En nee, de rest mag niets zeggen. Armen over elkaar, brede grijns. O ehhhhhhh ja! Dat is toch met die muntjes?? In de scholingsdagen voor nieuwe medewerkers kregen we uitleg. Ik vond het echt bizar, ik dacht 'ik doe het niet'. Eenmaal hier begreep ik de meerwaarde ervan. Ik zie het effect, van die blij gezichten.. Hoe komt dat dan? Vraag ik. Kun je dat uitleggen waarom een jongen van 18 blij is met een munt?? Een plastic gouden munt?? Het team zit grijnzend te luisteren. 'Ik denk dat de kracht is... dat ze gezien worden! En ook dat wordt uitgelegd waarom ze die munt krijgen.'

Het team vult aan. 'Het helpt mij ook. Door die munten in mijn broekzak word ik herinnerd als docent, je maakt je zakken leeg. En die jongere komt mij echt niet vertellen hoor dat hij een compliment heeft gekregen, ben je gek. Maar we sparen als groep om te gaan doen wat we leuk vinden. Die jongere helpt dus mee om dat eerder te bereiken. Moet 'ie aan mij uitleggen wat hij heeft gedaan. Dus een beetje provocerend vraag ik dan 'hoe kom JIJ daar aan?? Gaat die jongen uitleggen over positieve keuzes, inzet.. Een goeie oefening voor iemand die eigenlijk altijd alles fout doet nietwaar? Dat heeft hij al zijn leven lang moeten aanhoren. Nu moet 'ie uit te leggen wat er is gelukt.. dat zijn ze niet zo gewend. Langzaam wennen aan het feit dat er ook dingen zijn die jij wél kan, wél doet.'

De nieuwe heeft het begrepen en doet mee. 'Gisteren heb ik mijn eerste gouden munt uitgedeeld, echt bijzonder. We gingen op snuffelstage. Tom lag met zijn armen op tafel te slapen. Dana, een klasgenoot, maakte hem wakker. 'Tom, dit is echt iets voor jou, je moet mee gaan!' Tom gaat mee. Na afloop zegt hij: 'Ik ben best dankbaar dat Dana me die tip gaf. Het was echt leuk. Dit lijkt me een leuke stage!' De 'nieuwe juf' geeft Dana een gouden munt. Dana is bijna verontwaardigd: waarom? 'Denk maar even na, je weet het heel goed' zegt de nieuwe. Terug in de klas vraagt de mentor: 'hé wat is je gelukt? Dana straalt. 'Ik heb een goed advies gegeven en daardoor ging Tom toch mee. Nu weet hij waar hij stage kan gaan lopen!'

Onderzoek naar SWPBS in Nederland

In 2015 is een grootschalig onderzoek naar de resultaten van SWPBS op Nederlandse basisscholen gestart. Het promotie onderzoek wordt uitgevoerd door Monique Nelen van het Windesheim Expertise Centrum PBS. Het begeleidingsteam bestaat uit Anita Blonk (Windesheim), Ron Scholte en Eddie Denessen (Radboud Universiteit). De eerste twee artikelen zijn reeds gepubliceerd en gaan over de culturele adaptatie van SWPBS aan de Nederlandse onderwijscontext en het testen van de TFI en de SET op 117 Nederlandse scholen. Op de landelijke SWPBS conferentie zijn deze artikelen uitgedeeld aan de deelnemers. Inmiddels is het onderzoek de laatste fase ingegaan. Alle data zijn verzameld. Uiteindelijk hebben 66 scholen gedurende drie schooljaren data aangeleverd, over:

- de mate van implementatie van SWPBS (middels de TFI en SET)
- sociale veiligheid
- gedragsincidenten
- leerresultaten.

Al deze data zijn geordend, uitgewerkt, geanalyseerd en bestudeerd. Het onderzoeksteam heeft vele methodologische discussies gevoerd over welke analyses het meest geschikt waren voor deze data. Langzaam maar zeker begint de afronding in zicht te komen. Er wordt gewerkt aan nog twee artikelen: één over de resultaten van SWPBS op gedrag en één over de resultaten op begrijpend lezen en rekenen. De verwachting is dat voor de zomer van 2020 deze artikelen afgerond zijn. Alle vier artikelen vormen, naast de inleiding en de conclusies, de hoofdstukken van het proefschrift. wij houden je op de hoogte.

Mocht je een exemplaar van de eerste twee artikelen willen, mail dan naar mjm.nelen@windesheim.nl

SWPBS team NL

SWPBS Team NL is de stuurgroep van het Nederlandse PBS netwerk. Bij het netwerk kunnen alle scholen en professionals die met SWPBS werken of SWPBS een warm hart toedragen zich aansluiten. Het netwerk is onderdeel van een internationale organisatie: de APBS (Association of Positive Behavior Support). Jaarlijks organiseert de APBS een conferentie waar de netwerken ook vertegenwoordigd zijn. Team NL bestaat uit vertegenwoordigers van Fontys OSO, PI Research en Hogeschool Windesheim: Gonnie Albrecht, Anita Blonk, Pauline Bruinsma, Emilie van Leeuwen en Monique Nelen. Deze drie organisaties waren betrokken bij het naar Nederland halen van SWPBS. Vorig jaar heeft Team NL een landelijke certificeringsprocedure voor scholen ontwikkeld. Daarnaast bespreken we onderwerpen als: 'Welke instrumenten zijn geschikt om de implementatiebetrouwbaarheid van SWPBS te meten op Nederlandse scholen? Of 'Hoe kunnen we een duurzame implementatie van SWPBS stimuleren?' Ook proberen we samen het gedachtegoed van SWPBS door te ontwikkelen. Op dit moment zijn we ook aan het kijken hoe we de kwaliteit van de PBS professionals kunnen waarborgen. Meer informatie over het netwerk vind je op www.swpbsnetwerk.nl

Masterclass certificering van PBS scholen

Eén van de activiteiten van Team NL afgelopen jaar was het organiseren van een masterclass op de SWPBS conferentie. Emilie van Leeuwen en Monique Nelen bespraken met de deelnemers de certificering op Groen, Geel en Rood. Daarbij werden ze bijgestaan door scholen die de procedure al doorlopen hadden. De meeste scholen ervaren de certificering als nuttig. De certificering start met het opsturen van bewijsstukken die aantonen hoe zij de kenmerkende elementen van SWPBS in hun school hebben vormgegeven. Indien uit de stukken blijkt dat de kans op certificering groot is, volgt er een audit door een PBS expert. Deze praat met kinderen, leraren en ouders en observeert. Na het bezoek ontvangt de school een verslag en het oordeel van team NL: gecertificeerd of (nog) niet. Bij de certificering hoort ook een mooi bordje voor op de muur. De meeste scholen maken er een mooi feestje van! Tijdens de masterclass werden veel ervaringen uitgewisseld. De meeste deelnemers gingen tevreden naar huis. Mocht je meer willen weten over de certificering, kijk dan op de website www.swpbsnetwerk.nl

Metten is weten!

Onderzoek toont aan dat een betrouwbare implementatie van SWPBS leidt tot positieve resultaten als een vermindering van probleem gedrag en een vergroting van de sociale veiligheid op school. Het systematisch meten van de mate van implementatie is onderdeel van pijler 4: data gestuurd werken. Idealiter meet iedere school minimaal 1x per jaar welke kenmerkende elementen van SWPBS aanwezig zijn in de school. Op basis daarvan formuleert het PBS team een plan van aanpak. Zo kunnen zowel beginnende als gevorderde scholen werken aan een duurzame implementatie. Inmiddels zijn er twee instrumenten die de mate van implementatie meten voor de Nederlandse

context onderzocht en getoetst op meer dan 120 scholen. Dat zijn de TFI (Tiered Fidelity Inventory) en de SET (Schoolbrede Evaluatie Toets). De TFI wordt afgenomen in het PBS team onder begeleiding van een externe PBS coach. De SET wordt afgenomen door een onafhankelijke beoordelaar. De TFI meet zowel Groen, Geel als Rood, en heeft als inspiratie gediend voor de landelijke certificeringsprocedure. De SET meet alleen groen. Om de TFI en SET betrouwbaar af te nemen is een korte training nodig waarna je zelf op de school aan de slag kan.

Het Windesheim PBS Expertise Centrum heeft deze instrumenten gedigitaliseerd. Zo is in een oogopslag zichtbaar welke elementen aanwezig zijn in de school en kunnen er vergelijkingen gemaakt worden met eerdere jaren. Aan de vragenlijsten is een handig format geplakt waarin eenvoudig en snel een plan van aanpak gemaakt kan worden. Het expertisecentrum biedt korte trainingen aan om de instrumenten op betrouwbare manier in te vullen. Ook kan er een abonnement afgesloten worden waardoor de TFI en SET digitaal beschikbaar komen. Er wordt aan gewerkt om ook andere lijsten in dit abonnement op te nemen.

Voor meer informatie: mjm.nelen@windesheim.nl

NRO onderzoek naar het Samenwerken tussen Onderwijs en Jeugdhulp

Samenwerken tussen onderwijs en jeugdhulp aan basisondersteuning (ook wel universele interventies of Tier I genoemd), is een krachtig gebleken middel om problemen voor te zijn. Toch zien we dat er in Nederland nog veel wordt ingezet op (vroeg)signalering en behandeling.

In het NRO onderzoeksproject: "Jeugdhulpverlening in de school. Samen praten en vooral samen doen", ligt het accent op het samen uitvoeren in de klas. De interventies die hiervoor in verschillende deelprojecten zijn ontwikkeld, worden momenteel uitgevoerd op 10 scholen (PO, VO, MBO, SO en VSO). Er wordt gebruik gemaakt van de specifieke expertise van het onderwijs, zoals het benutten van kennis rondom het opzetten van lessen voor groepen over sociaal- en emotioneel leren, in combinatie met de expertise van de jeugdhulpverlening over bv behandelmethoden voor hechtingsproblematiek of voor sociale weerbaarheid.

Om te onderzoeken of de interventies in de klassen een positief effect hebben op het welbevinden van de leerlingen, worden ongeveer 1000 leerlingen over een langere periode gevolgd. Daarnaast wordt onderzocht welke factoren het samenwerken beïnvloeden en of de pedagogische competenties van leraren verbeteren door dit samen uitvoeren.

In mei 2019 is de eerste onderzoekstranche onder leerlingen, leraren en jeugdhulpverleners afgerond. Dit was een basismeting nog voordat er interventies op de projectscholen waren uitgevoerd. Een eerste resultaat uit deze meting laat zien dat er een sterke samenhang is tussen het welbevinden van leerlingen en de ervaren pedagogische competenties van de leraren. Hoe competentier de leraren zich voelen, hoe groter het welbevinden van de leerlingen.

Wilt u op de hoogte blijven van dit onderzoek, stuur dan een mail naar Mariette Haasen, projectleider van het onderzoek. m.haasen@fontys.nl.

SWPBS Opleidingen

SWPBS Coach

Een SWPBS-coach begeleidt scholen bij het implementeren van SWPBS in de school. De PBS-coach ondersteunt en faciliteert dit schoolontwikkelingstraject door gebruik te maken van materialen en instrumenten die effectief zijn gebleken in het kader van SWPBS en die passen bij de cultuur van de school. De PBS coach werkt daarbij vanuit het principe dat de school zelf in toenemende mate de leiding neemt in het realiseren van duurzame veranderingen door middel van de PBS-aanpak.

SWPBS Coach opleiding Windesheim-Fontys OSO

In de opleiding voor SWPBS coach worden leraren en andere onderwijs professionals de gelegenheid geboden om zich als PBS coach/ ervaren PBS-teamlid te ontwikkelen terwijl een school SWPBS invoert.

De opleiding bestaat uit 14 bijeenkomsten, verspreid over anderhalf jaar. De eerste bijeenkomst staat gepland op 24 september 2020.

In de opleiding komen de pijlers van SWPBS aan bod en worden de cursisten opgeleid om de benodigde schoolontwikkeling te faciliteren door systematisch, datagestuurd te werken. Tussentijds maken de cursisten opdrachten, gerelateerd aan de invoering van SWPBS op school. Ook is intervisie een vast onderdeel van de opleiding. Na deze opleiding is de coach in principe in staat om een (de eigen) school te begeleiden bij de invoering, implementering en borging van SWPBS.

Voor vragen kunt u contact opnemen met Monique Nelen (Windesheim) of Pauline Bruinsma (Fontys OSO).

Monique Nelen | 06-51408769 | mjm.nelen@windesheim.nl of <https://www.windesheim.nl/onderzoek/onderzoeksthemas/educatie/expertisecentrum-pbs>
Pauline Bruinsma | 06-23279701 | p.bruinsma@fontys.nl of <https://fontys.nl/swpbs/>